

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6 (3ος όροφος), 106 74 Αθήνα. Τηλ: 210-7233221-2, 210-7233216,
Fax: 210 7233217. E-mail: info@nchr.gr

**Προτάσεις για την αναθεώρηση άρθρων του ελληνικού
Συντάγματος**

***Πρόταση για την ερμηνευτική δήλωση στο άρθρο 4 παρ. 6 του
Συντάγματος (αντιρρησίες συνείδησης)***

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου αποφάσισε (ομόφωνα) να προτείνει προς την Αναθεωρητική Βουλή την ακόλουθη διατύπωση: *«Κατά την αληθή έννοια της παραγράφου 6, νόμος μπορεί να προβλέψει ότι όσοι, για σοβαρούς λόγους συνείδησης, έχουν αντίρρηση να υπηρετήσουν στρατιωτική θητεία, υπηρετούν πολιτική»*

Αιτιολογία: Ως προς την ανάγκη εισαγωγής της ερμηνευτικής δήλωσης, παρατηρείται ότι ο Ν. 2510/97 για τους αντιρρησίες συνείδησης αποτέλεσε σημαντικό βήμα, αλλά δεν επίλυσε όλα τα ζητήματα. Σε Ειδική Έκθεσή του (Ιούλιος 1999), η οποία παραδόθηκε στον αρμόδιο Υπουργό Άμυνας, ο Συνήγορος του Πολίτη επεσήμανε τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν κατά την εφαρμογή του συγκεκριμένου νομοθετήματος τα οποία παρουσιάζουν και σοβαρές συνταγματικές πτυχές. Σχετικές, μάλιστα, υποθέσεις εκκρεμούν ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Ταυτόχρονα, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, έχουν ήδη κριθεί παραδεκτές δύο Συλλογικές Αναφορές σε βάρος της Ελλάδας στη νεοσυσταθείσα Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Κοινωνικών Δικαιωμάτων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη (στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης), οι υπ' αριθμόν 7/2000 και 8/2000, που έχουν ως βάση τον ισχυρισμό ότι σε πολλές περιπτώσεις οι αντιρρησίες συνείδησης υπόκεινται σε αναγκαστική εργασία η οποία απαγορεύεται από το άρθρο 1 παρ. 2 του Χάρτη. Εν ολίγοις, η επιστέγαση

της εναλλακτικής θητείας, μέσω της εισαγωγής ερμηνευτικής δήλωσης στο άρθρο 4 παρ. 6 του Συντάγματος, κρίνεται θετική από την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου με την επιφύλαξη, όμως, των παρατηρήσεων που ακολουθούν.

Από την μελέτη της Ειδικής Έκθεσης του Συνηγόρου του Πολίτη αλλά και από τα σχετικά στατιστικά δεδομένα προκύπτει αφενός ότι η θητεία αντιρρησιών συνείδησης εντός των στρατιωτικών μονάδων («άοπλη θητεία», άρθρο 19 παρ. 3 του Ν. 2510/97) συγκεντρώνει μηδενικές προτιμήσεις από την πλευρά των ενδιαφερομένων και, αφετέρου, ότι η εμπλοκή του ΓΕΕΘΑ, ως εποπτεύουσας την εναλλακτική θητεία αρχής, γεννά σοβαρά ζητήματα. Γι' αυτό το λόγο κρίνεται σκόπιμο να αφαιρεθεί η αναφορά στο χώρο εκπλήρωσης της θητείας των αντιρρησιών συνείδησης και να εισαχθεί μόνο η γενική αναφορά στην «πολιτική θητεία» αφήνοντας τον κοινό νομοθέτη να συμπληρώσει τις ακριβείς συνθήκες εκπλήρωσης.

Τέλος, από τη νομοτεχνική πλευρά, η χρήση του όρου «τεκμηριωμένη αντίρρηση συνείδησης» στο κείμενο του Σχεδίου που συνέταξε η Επιτροπή Αναθεώρησης του Συντάγματος, εγκυμονεί κινδύνους γιατί δεν αποκλείει την πιθανότητα να ερμηνευθεί ως υποχρέωση «πλήρους απόδειξης» ή καθήκον ελέγχου των βαθύτερων πεποιθήσεων του ενδιαφερομένου. Κατά συνέπεια, ο σχετικός όρος κρίνεται απρόσφορος γιατί μπορεί να οδηγήσει σε καταχρήσεις. Αντιπροτείνεται ο όρος «σοβαροί λόγοι συνείδησης».

Πρόταση για την κατάργηση της θανατικής ποινής

Άρθρο 7 παρ. 3 του Συντάγματος

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου αποφάσισε (ομόφωνα) να προτείνει προς την Αναθεωρητική Βουλή την *κατάργηση της θανατικής ποινής σε όλες τις περιπτώσεις, συμπεριλαμβανομένων και των προβλεπομένων από το νόμο κακουργημάτων τα οποία τελούνται σε καιρό πολέμου και σε σχέση μ' αυτόν.*

Αιτιολογία: Με την κύρωση του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα του ΟΗΕ και του Δεύτερου Προαιρετικού

Πρωτοκόλλου του (Ν. 2462/97), η Ελλάδα ανέλαβε την υποχρέωση να καταργήσει την θανατική ποινή, διατυπώνοντας ωστόσο επιφύλαξη - σύμφωνα με τους κανόνες του διεθνούς δικαίου των συνθηκών- για τις περιπτώσεις των προβλεπομένων από το νόμο κακουργημάτων τα οποία τελούνται σε καιρό πολέμου και σε σχέση με αυτόν. Η πρόταση, επομένως, της Επιτροπής Αναθεώρησης του Συντάγματος έρχεται να συμπληρώσει απλώς την μεταβολή που έχει ήδη γίνει.

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου προτείνει την πλήρη εναρμόνιση της χώρας με τα ευρωπαϊκά και διεθνή δεδομένα που τείνουν αναμφισβήτητα προς την πλήρη κατάργηση της θανατικής ποινής. Είναι χαρακτηριστικό ότι από τις 14 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που έχουν κυρώσει το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, μόνο η Ελλάδα δεν έχει αποδεχθεί την πλήρη κατάργηση της θανατικής ποινής. Από το σύνολο δε των 44 χωρών που έχουν παγκοσμίως κυρώσει το Διεθνές Σύμφωνο και έχουν δεχθεί την κατάργηση της θανατικής ποινής, μόνο η Ελλάδα, η Κύπρος και το Αζερμπαϊτζάν έχουν επιφυλαχθεί για την εφαρμογή της σε καιρό πολέμου. Η Ισπανία και η Μάλτα απέσυραν πρόσφατα παρόμοιες επιφυλάξεις.

Εν ολίγοις, δεν συνάδει με το σημερινό επίπεδο του ευρωπαϊκού και διεθνούς νομικού πολιτισμού η διατήρηση της θανατικής ποινής σε καιρό πολέμου.

Πρόταση για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα Εισαγωγή άρθρου 9Α στο κείμενο του Συντάγματος

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου αποφάσισε (κατά πλειοψηφία) να προτείνει προς την Αναθεωρητική Βουλή να προβλέπει το ίδιο το Σύνταγμα: (α) ότι η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα επιτρέπεται μόνο για νόμιμους σκοπούς και στο αναγκαίο κάθε φορά μέτρο και (β) ότι ο καθένας έχει το δικαίωμα να γνωρίζει και να αντιτάσσεται στην επεξεργασία δεδομένων που τον αφορούν, κατά τους ορισμούς -και προφανώς, με τις εξαιρέσεις- του σχετικού νόμου.

Αιτιολογία: Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου χαιρετίζει ως θετική την προτεινόμενη υιοθέτηση του άρθρου 9Α του Συντάγματος. Με το 9Α, το θεμελιώδες δικαίωμα που ενισχύεται είναι το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής ζωής (άρθρο 9 του Συντάγματος, άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου) και δη η νέα πλευρά του που γεννήθηκε από τις ραγδαίες εξελίξεις που σημειώνονται στο χώρο της τεχνολογίας με άμεση επίδραση στο χώρο της επεξεργασίας των πληροφοριών αλλά και έμμεση επίδραση στην απόλαυση άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως για παράδειγμα του δικαιώματος στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας. Επειδή αφ' ενός η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων αποτελεί πραγματικότητα, αφ' ετέρου αυτή γεννάει κινδύνους για την προστασία της ιδιωτικής ζωής, αναγκαία παρίσταται η αναγνώριση από το Σύνταγμα της νομιμότητας της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, αλλά υπό τους όρους της γνώσης, της πρόσβασης και της μη αντίρρησης του καθένα για την επεξεργασία δεδομένων που τον αφορούν. Άλλωστε, οι όροι της γνώσης, της πρόσβασης και της μη αντίρρησης του πολίτη στην επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων κατοχυρώνονται από την κοινοτική οδηγία 95/46/ΕΚ και από το Ν. 2472/97 για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (άρθρα 11, 12 και 13).

Λόγω της συνεχώς αυξανόμενης σημασίας της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για την απόλαυση του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής και άλλων συναφών δικαιωμάτων του ατόμου, η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου θεωρεί ότι οι προηγούμενες προτάσεις πρέπει να εισαχθούν στη διάταξη 9Α του Συντάγματος προκειμένου να δεσμεύουν τον κοινό νομοθέτη στις επιλογές του.

Το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι των δημοσίων υπαλλήλων

Άρθρο 12 παρ.4 του Συντάγματος

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ομόφωνα) συμφωνεί με την πρόταση της Επιτροπής Αναθεώρησης του Συντάγματος για την διατύπωση της παρ. 4 άρθρου 12 (νέα διατύπωση: «Με νόμο και για λόγους που συνδέονται μόνον με την εθνική άμυνα και ασφάλεια, μπορεί να θεσπισθούν ειδικοί όροι άσκησης του δικαιώματος των δημοσίων υπαλλήλων ή των υπαλλήλων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή δημοσίων επιχειρήσεων να συνεταιρίζονται»).

Αιτιολογία: Εκτός των λόγων που μνημονεύουν οι εισηγητές των κομμάτων, η πρόταση της Επιτροπής Αναθεώρησης κρίνεται ότι συνάδει με το άρθρο 11 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΝΔ 53/75) αλλά και το άρθρο 22 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (Ν. 2462/97).

Πρόταση για τα άρθρα 14 παρ.9 και 15 του Συντάγματος. Πολυφωνία, Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και χρηματοδότησή τους

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου αποφάσισε (κατά πλειοψηφία) να προτείνει προς την Ολομέλεια της Αναθεωρητικής Βουλής:

(α) *Να ληφθεί ειδική μέριμνα στο Σύνταγμα, ώστε, με κατάλληλες νομοθετικές ρυθμίσεις, να διασφαλισθεί η πολυφωνία και να απαγορευθεί η συγκέντρωση ενός ή περισσότερων ειδών μέσων μαζικής ενημέρωσης από ένα και το αυτό φυσικό ή νομικό πρόσωπο.*

(β) *Να αποκλεισθεί η σύναψη κάθε είδους συμβάσεων με το Δημόσιο και με δημόσια νομικά πρόσωπα, σε άτομα ή εταιρίες που ελέγχουν άμεσα ή έμμεσα μέσα ενημέρωσης.*

(γ) *Να επεκταθούν οι εγγυήσεις του άρθρου 14 στην ραδιοφωνία και την τηλεόραση σε συνδυασμό με ενίσχυση του άμεσου κρατικού ελέγχου που ασκεί το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης ως πραγματικά ανεξάρτητη διοικητική*

αρχή, προκειμένου να διασφαλίζεται η αντικειμενικότητα, η ισομέρεια και η ποιοτική στάθμη των κάθε είδους εκπομπών.

Αιτιολογία: Όσον αφορά το άρθρο 14 παρ. 9 του Συντάγματος, στόχος της πρότασης της Εθνικής Επιτροπής είναι να αποτραπεί η συγκέντρωση μέσω μαζικής ενημέρωσης από ένα και το αυτό πρόσωπο γιατί σε μία τέτοια περίπτωση σημειώνεται κατάχρηση του δικαιώματος στην πολυφωνία. Ωστόσο, ευθύνη του Αναθεωρητικού νομοθέτη είναι η σαφής διατύπωση της πολιτειακής βούλησης. Η λεπτομερειακή διατύπωση των σχετικών ρυθμίσεων είναι έργο του κοινού νομοθέτη.

Ειδικότερα, η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου φρονεί ότι η αποτροπή της συγκέντρωσης μέσω μαζικής ενημέρωσης δεν θα πρέπει να υπαχθεί στις διατάξεις περί ανταγωνισμού αλλά γεννάται η ανάγκη ειδικής ρύθμισης στο πλαίσιο του δικαιώματος στην πολυφωνία. Από τη νομοτεχνική δε σκοπιά, η ρύθμιση για τα κωλύματα των ιδιοκτητών των μέσων μαζικής ενημέρωσης θα πρέπει να είναι ταυτόχρονα ευρεία και σαφής προκειμένου ο κοινός νομοθέτης να επιτύχει στη συνέχεια την αποτελεσματικότερη προστασία της πολυφωνίας μέσα στο ραγδαία μεταβαλλόμενο χώρο της ενημέρωσης.

Όσον αφορά το άρθρο 15, προτείνεται η με συνοπτική διατύπωση επέκταση των εγγυήσεων του τύπου και στη ραδιοτηλεόραση με ταυτόχρονη ενίσχυση αποτελεσματικών αρμοδιοτήτων ελέγχου από το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης. Προς την ίδια κατεύθυνση κινούνται άλλωστε και οι προτάσεις της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου σχετικά με τις ανεξάρτητες διοικητικές αρχές (άρθρο 101 Σ).

Πρόταση για το άρθρο 17 του Συντάγματος (Δικαίωμα στην ιδιοκτησία)

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου αποφάσισε (ομόφωνα) να προτείνει προς την Αναθεωρητική Βουλή:

(α) *Να απαλειφθεί η προτεινόμενη νέα ειδική ρύθμιση για τη δυνατότητα εκτέλεσης δημοσίων έργων με απλή παροχή «πλήρους εγγύησης»*

και πριν από την καταβολή οποιασδήποτε αποζημίωσης στους δικαιούχους (νέο εδάφιο στην παράγραφο 4 του άρθρου 17).

(β) Να κατοχυρωθεί συνταγματικά η περιουσία στο σύνολό της (όλα τα περιουσιακά δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένων και των ενοχικών).

(γ) Να προστεθεί μετά την παρ. 4 του άρθρου 17 το εξής νέο εδάφιο: «Ολική ή μερική αποζημίωση προβλέπεται και στις περιπτώσεις ουσιωδών περιορισμών του δικαιώματος άσκησης της ιδιοκτησίας, οι οποίοι επιβάλλονται χάριν δημόσιας ωφέλειας, ιδίως της προστασίας του περιβάλλοντος και δεν συνιστούν απαλλοτρίωση, καθώς επίσης και σε περίπτωση υπέρμετρων περιορισμών των λοιπών περιουσιακών δικαιωμάτων χάριν δημόσιας ωφέλειας, όπως νόμος ορίζει».

(δ) Να κατοχυρωθεί συνταγματικά η πνευματική ιδιοκτησία και το κληρονομικό δικαίωμα.

Αιτιολογία: Τα μειονεκτήματα του ισχύοντος συνταγματικού πλαισίου και οι δυσκολίες που ανέκυψαν κατά την εφαρμογή του συνοψίζονται ως εξής: α) Δεν καλύπτονται -τουλάχιστον έτσι όπως ερμηνεύεται το άρθρο 17 από τα δικαστήρια- όλα τα περιουσιακά δικαιώματα και ιδίως τα ενοχικά δικαιώματα, τα οποία σήμερα ως περιουσιακό στοιχείο έχουν μεγαλύτερη έκταση και σημασία από τα ακίνητα, β) Δεν προστατεύεται ρητώς η πνευματική ιδιοκτησία ούτε όμως και το κληρονομικό δικαίωμα, γ) Δεν προβλέπεται αποζημίωση για περιορισμούς της ιδιοκτησίας οι οποίοι δεν συνιστούν μεν τύπους και κατά κυριολεξία απαλλοτρίωση, αλλά περιορίζουν την ιδιοκτησία κατ' ουσίαν σε τέτοιο βαθμό, ώστε η χρήση και κάρπωση να καθίστανται αδύνατες και δ) Αδυναμίες ως προς την άρση και την καταβολή της αποζημίωσης κατά την αναγκαστική εκτέλεση.

Προτείνεται, κατ' αρχήν, η απόσυρση της προτεινόμενης νέας ειδικής ρύθμισης η οποία επιτρέπει την έναρξη εκτέλεσης έργων και πριν την καταβολή πλήρους αποζημίωσης για την σχετική απαλλοτρίωση, γιατί αφενός δεν αντιμετωπίζει κανένα από τα προηγούμενα μειονεκτήματα του ισχύοντος συνταγματικού πλαισίου και αφετέρου γιατί ανατρέπει το όλο σύστημα απαλλοτρίωσης που καθιερώνει το Σύνταγμα. Προηγούμενη

αποζημίωση προβλέπουν ρητά -εκτός του ισχύοντος ελληνικού Συντάγματος- τα Συντάγματα του Βελγίου, της Γαλλίας, της Γερμανίας, του Λουξεμβούργου και της Ολλανδίας.

Εκτός του Ελληνικού και άλλα Ευρωπαϊκά Συντάγματα χρησιμοποιούν τον όρο «ιδιοκτησία». Η νομολογία όμως στα Κράτη αυτά ερμηνεύει τον όρο ευρέως, ώστε να υπάγονται παντός είδους περιουσιακά δικαιώματα, ακόμη και του δημοσίου δικαίου (π.χ. Γερμανία). Η δε νομολογία των δικαιοδοτικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το ΝΔ 53/74) διεύρυνε την έννοια της προστατευόμενης ιδιοκτησίας σε τέτοιο σημείο με αποτέλεσμα να υπάγονται στο οικείο άρθρο 1 του Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ όχι μόνο τα περιουσιακά δικαιώματα στο σύνολό τους αλλά και αυτές οι ασφαλιστικές εισφορές που καταβάλλει ο ασφαλισμένος στον ασφαλιστικό φορέα, δηλαδή δικαιώματα δημοσίου δικαίου (Απόφαση *Gaygusuc κατά Αυστρίας*, 16.9.1996).

Συγχρόνως, εκτός της συνταγματικής κατοχύρωσης της περιουσίας στο σύνολό της, προτείνεται από την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου η δυνατότητα αποζημίωσης –δικαιης ή εύλογης- και για περιορισμούς στην ιδιοκτησία που δεν συνιστούν απαλλοτρίωση, είτε αυτοί επιβάλλονται για την προστασία του περιβάλλοντος είτε για λόγους δημοσίας ωφέλειας. Σημειώνεται ότι η Ελλάδα έχει επανειλημμένα καταδικαστεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για ζητήματα που σχετίζονται με την μη αναγνώριση υποχρέωσης αποζημίωσης για περιορισμούς της ιδιοκτησίας, οι οποίοι δεν συνιστούν μεν κατά κυριολεξία, τύποις απαλλοτρίωση αλλά περιορίζουν την ιδιοκτησία σε τέτοιο βαθμό, ώστε η χρήση και κάρπωση να καθίστανται αδύνατες.

Οι προτάσεις αναθεώρησης δεν συνάδουν με τη Χάρτα Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία δεν είναι μεν νομικά δεσμευτικό κείμενο αλλά απηχεί τις σύγχρονες περί ιδιοκτησίας κοινές αντιλήψεις των Κρατών-Μελών. Το άρθρο 17 του Χάρτη κατοχυρώνει το δικαίωμα κάθε προσώπου «να είναι κύριος των νομίμως κτηθέντων αγαθών

του, να τα χρησιμοποιεί, να τα διαθέτει», προβλέποντας «έγκαιρη και δίκαιη αποζημίωση» για την στέρησή τους.

Αντανακλώντας, τέλος, τις κοινές ευρωπαϊκές συνταγματικές δεσμεύσεις, το άρθρο 17 της Χάρτας Θεμελιωδών Δικαιωμάτων κατοχυρώνει το κληρονομικό δικαίωμα και την πνευματική ιδιοκτησία που δεν προστατεύονται από το ισχύον συνταγματικό πλαίσιο. Γι' αυτό το λόγο η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου κρίνει ότι θα είναι θετική η συμπερίληψη και κατοχύρωση του κληρονομικού δικαιώματος και η προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας από την Αναθεωρητική Βουλή.

Η αναθεώρηση του άρθρου 24 του Συντάγματος (Προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος)

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου αποφάσισε (κατά πλειοψηφία) να εκφράσει προς την Ολομέλεια της Αναθεωρητικής Βουλής την *αντίθεσή της στην τροποποίηση του άρθρου 24 του Συντάγματος που εγγυάται την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος*.

Αιτιολογία: Η εφαρμογή του άρθρου 24 του Συντάγματος από το Συμβούλιο της Επικρατείας κρίνεται πλήρως ικανοποιητική.

Η διαφοροποίηση μεταξύ δάσους και δασικής έκτασης είναι τεχνική και μάλλον δημιουργεί σύγχυση για την εν γένει προστασία του δασικού πλούτου της χώρας.

Η αρχή της «αειφορίας» ισοδυναμεί με μη μεταβολή της υπάρχουσας κατάστασης. Εμπεριέχει όμως ταυτόχρονα και αποτροπή μεταβολής και θεραπείας σε περιπτώσεις καταστροφής των δασών και του περιβάλλοντος γενικότερα.

Η παραπομπή από τον συνταγματικό νομοθέτη του 1975 στην έννοια της «χωροταξικής αναδιάρθρωσης» πραγματοποιήθηκε σε στιγμές αναδιάρθρωσης της πολιτικής οργάνωσης της χώρας -μετά την περιπέτεια της δικτατορικής παρένθεσης- και η απάλειψή της θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως συρρίκνωση της συνολικής προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Η απαγόρευση συμμετοχής και δραστηριοποίησης των δημοσίων υπαλλήλων στα πολιτικά κόμματα (Άρθρο 29 παρ.3 του Συντάγματος)

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου αποφάσισε (κατά πλειοψηφία) να προτείνει προς την Ολομέλεια της Αναθεωρητικής Βουλής *την απόσυρση της παρ. 3 του άρθρου 29 του Συντάγματος.*

Αιτιολογία: Οι όροι και η έκταση της κοινοτικής δραστηριοποίησης των δημοσίων υπαλλήλων ορίζονται από το νέο Κώδικα Δημοσίων Υπαλλήλων (άρθρο 45 παρ. 2) ο οποίος παραπέμπει στις κείμενες διατάξεις για το θέμα, δηλαδή, στο άρθρο 18 παρ. 3 του Ν. 1735/87 που απαγορεύει την εκδήλωση υπέρ κομμάτων κατά την άσκηση των καθηκόντων των Δημοσίων Υπαλλήλων.

Κωλύματα και ασυμβίβαστα των βουλευτών: η περίπτωση των δημοσίων υπαλλήλων (Άρθρο 56 παρ.1 και 3 του Συντάγματος)

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου αποφάσισε (κατά πλειοψηφία) να προτείνει προς την Ολομέλεια της Αναθεωρητικής Βουλής *την ρύθμιση των θεμάτων αυτών από τον κοινό και όχι τον συνταγματικό νομοθέτη. Σε περίπτωση όμως που ρυθμιστούν με συνταγματικό κανόνα, τότε να προβλεφθεί η αναστολή της δημοσιοϋπαλληλικής ιδιότητας όσων δημοσίων υπαλλήλων θέτουν υποψηφιότητα ή εκλέγονται βουλευτές και η άμεση –αυτοδίκαιη- με αίτησή τους επάνοδος στην υπηρεσία, αν δεν εκλεγούν ή μετά τη λήξη της θητείας τους.*

Αιτιολογία: Η υποχρέωση παραίτησης, ιδιαίτερα μετά τη *de facto* και *de jure* (Ν. 1735/87) άρση της απαγόρευσης της συμμετοχής των δημοσίων υπαλλήλων στη λειτουργία και τη δράση των πολιτικών κομμάτων δεν έχει λόγο ύπαρξης.

Η αναθεώρηση του άρθρου 95 του Συντάγματος (Αρμοδιότητες του Συμβουλίου της Επικρατείας)

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου αποφάσισε (κατά πλειοψηφία) να εκφράσει προς την Ολομέλεια της Αναθεωρητικής Βουλής την *ανησυχία της για την ενδεχόμενη αποδυνάμωση του Συμβουλίου της Επικρατείας στην κρισιμότερη για τα δικαιώματα του ανθρώπου αρμοδιότητά του, την ακυρωτική.*

Αιτιολογία: Το Συμβούλιο της Επικρατείας έχει αναδειχθεί ως το κατ'εξοχήν δικαστήριο των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ελλάδα. Ενδεικτικό στοιχείο της συμβολής του στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου είναι η πρόσφατη νομολογιακή του θέση για τα θετικά μέτρα υπέρ της ουσιαστικής ισότητας των δύο φύλων. Η αρχή της θετικής δράσης για την ουσιαστική ισότητα ανδρών και γυναικών, που πρώτο και μόνο το Συμβούλιο της Επικρατείας διατύπωσε, υιοθετήθηκε ομόφωνα από την προηγούμενη Βουλή (άρθρο 116 παρ. 2) και, βεβαίως, περιλαμβάνεται στο Σχέδιο που συνέταξε η Επιτροπή Αναθεώρησης του Συντάγματος.

Πρόσθετος λόγος ανησυχίας από την ενδεχόμενη αποδυνάμωση του Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου της χώρας είναι τα εχέγγυα που προσφέρει το ιστορικά διαπιστωμένο ήθος και σθένος των δικαστών του ΣτΕ έναντι της εκάστοτε εκτελεστικής εξουσίας, στοιχείο που τους επιτρέπει αποδεδειγμένα να παρέχουν αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η κατοχύρωση του κύρους του Συμβουλίου της Επικρατείας συντελεί στην ενίσχυση της αυτοτέλειας της δικαστικής εξουσίας έναντι της εκτελεστικής, που τείνει να γίνει υπερτροφική σε βάρος της πρώτης.

Η αναθεώρηση του άρθρου 101 του Συντάγματος (Οι Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές-άρθρο 101Α)

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου αποφάσισε (κατά πλειοψηφία) να μεταφέρει προς την Ολομέλεια της Αναθεωρητικής Βουλής:

(α) την επισήμανσή της για τον ελλειμματικό χαρακτήρα των διατάξεων που ρυθμίζουν τις ανεξάρτητες διοικητικές αρχές,

(β) την πρότασή της για εκλογή των προσώπων που στελεχώνουν τις Ανεξάρτητες αρχές από την εκάστοτε αρμόδια Κοινοβουλευτική Επιτροπή με πλειοψηφία 3/5.

Αιτιολογία: Στη γενική διάταξη του άρθρου 101^Α του Σχεδίου της Επιτροπής Αναθεώρησης ορίζονται κατά βάση δύο πράγματα: α) ότι τα μέλη των Ανεξάρτητων Διοικητικών Αρχών διορίζονται με θητεία και έχουν προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία, και β) ότι η επιλογή των προσώπων που τις στελεχώνουν θα γίνεται από τη «Διάσκεψη των Προέδρων» με αποφάσεις που λαμβάνονται με ενισχυμένη πλειοψηφία. Για τα υπόλοιπα ζητήματα, το άρθρο παραπέμπει αφενός στον κοινό νομοθέτη, προκειμένου να καθορίσει την υπηρεσιακή κατάσταση και τα προσόντα του προσωπικού των Ανεξάρτητων Διοικητικών Αρχών, αφετέρου στον Κανονισμό της Βουλής, ο οποίος θα ρυθμίσει τη σχέση της Βουλής με τις Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές και τα του κοινοβουλευτικού ελέγχου των Αρχών. Στα πέντε επί μέρους ειδικά άρθρα, το Σχέδιο εξακολουθεί να είναι φειδωλό, παραπέμποντας στον κοινό νομοθέτη, με ομοιόμορφο για όλες τις αρχές τρόπο, τα ζητήματα της συγκρότησης και λειτουργίας τους. Κατά τα λοιπά η ελλειπτικότητα των ρυθμίσεων ελάχιστα ποικίλλει: στην περίπτωση δε του Συνηγόρου του Πολίτη η ρυθμιστική φειδώ γίνεται οριακή, καθώς αυτό το οποίο κατοχυρώνει το Σχέδιο είναι μόνο η ύπαρξη της Αρχής χωρίς καν να αναφέρεται η αποστολή του Συνηγόρου του Πολίτη, δηλαδή, ο έλεγχος νομιμότητας της δράσης των δημοσίων υπηρεσιών.

Κατά την άποψη της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, το Σχέδιο ορθώς επιβάλλει στο νομοθέτη τη θέσπιση εγγυήσεων προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας για τα μέλη των Ανεξάρτητων Διοικητικών Αρχών και αναθέτει στη Βουλή την αρμοδιότητα επιλογής τους. Ωστόσο, η αδυναμία της προτεινόμενης ρύθμισης έγκειται στο ότι αναθέτει την επιλογή τους σε ένα όργανο ρευστής και αβέβαιης σύνθεσης, αφού ο Κανονισμός της Βουλής προβλέπει ότι στη Διάσκεψη των Προέδρων μετέχουν, μεταξύ άλλων, και οι τέως πρόεδροι της Βουλής, εφ' όσον έχουν

εκλεγεί βουλευτές, οι πρόεδροι των κοινοβουλευτικών ομάδων, των οποίων ο αριθμός είναι βεβαίως εκ των προτέρων άγνωστος, καθώς και ένας εκπρόσωπος των ανεξαρτήτων, εφ' όσον υπάρχουν τουλάχιστον 5 ανεξάρτητοι βουλευτές. Γεγονός πάντως είναι ότι, υπό κανονικές συνθήκες, η πλειοψηφία των 3/5 της Διάσκεψης είναι κυβερνητικής προέλευσης. Το γεγονός δε ότι η διάταξη προβλέπει ότι πρέπει να επιδιώκεται ομοφωνία δεν έχει βεβαίως καμία κανονιστική συνέπεια. Εκεί όμως όπου κυρίως πάσχει η ρύθμιση είναι στην υποχρέωση επανάκρισης, μετά από εξάμηνο, των μελών εκείνων που δεν συγκέντρωσαν την πλειοψηφία των 4/5. Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου θεωρεί ορθότερη την πρόταση να επιλέγονται τα μέλη των Ανεξάρτητων Διοικητικών Αρχών από τα 3/5 της εκάστοτε αρμόδιας διαρκούς κοινοβουλευτικής επιτροπής.

Αθήνα, 1 Φεβρουαρίου 2001